

Likovna umetnost

Estetika: ukvarja se s poimenovanjem in dojetjem lepega.

Likovna umetnost: skupna oznaka za arhitekturo, slikarstvo, umetno obrt, grafiko, industrijsko oblikovanje.

Likovna kritika: ocenjuje sočasno in likovno umetnost. Povezuje občinstvo in umetnost

Umetnostna zgodovina: kako se je umetnost razvijala skozi čas, ohranja spomin, pojasnjuje umetnine (analiza).

Pomožne vede:

Ikonologija: ugotavlja tipološke vrste in motivne povezave. Razlaga delo v okviru vseh okoliščin

Ikonografija: oblikovne in vsebinske sestavine likovnega dela, opisuje in poimenuje upodobljeno snov

Konservatorstvo ali spomeniško varstvo: varovanje in obravnavanje

Muzeologija: varovanje, shranjevanje, razstavitev, znanstvena obdelava predmetov

Restavracijsko varstvo: materialna narava spomenikov lik um, ukvarja se z obnovo, restavriranjem lik del.

Umetnik: avtor umetnine. Ustvarja, oblikuje dela estetske vrednosti

Avtorstvo: avtor določenega dela, razberemo ga po podpisu, znamenju, monogramu

Monogram: oznaka z začetnimi črkami imena in priimka.

Datiranje: leto nastanka neke umetnine avtor zapiše v arabskih ali rimskih številkah.

1. Slog ali stil

Je skupna značilnost del iz nekega obdobja. Ločimo:

Osebni slog : umetnikov individualen način upodabljanja

Krajevni ali lokalni slog: značilnosti kraja ali pokrajine

Časovni ali zgodovinski slog : značilnosti nekega obdobja

Morfološki slog ali obči likovni slog : obravnava umetnine po njihovi oblikovni lastnosti:

- ploskovit
- plastičen
- slikovit

2. Razčlenitev likovnega dela:

Fizične lastnosti: material, tehnika, dimenzije, ohranjenost

Zgodovinski podatki: avtor, čas nastanka, naročniki, zgodovina dela

Vsebinska razčlenitev: nabožna ali posvetna umetnost

Oblikovna razčlenitev: temeljne prvine, kompozicija

Temeljne prvine lik dela:

1. točka
2. linija
3. svetlo- temno
4. površina
5. prostor
6. perspektiva
7. oblika
8. barva

Kompozicija:

1. simetrična- asimetrična
2. krožna
3. diagonalna
4. prosta
5. navpična
6. vodoravna
7. trikotna

1. Točka

Ujame in zadrži pogled. Lahko ima različne oblike. Iz točke dobimo črte. Tudi ko imamo sekane linije, je tam točka. S točko lahko orišemo tudi druge likovne elemente, npr linijo ali ploskev. Z gostenjem točk lahko dosežemo temne površine, s katerimi lahko prikažemo prostor.

2. Linija

Nastane kot sled nekega gibanja. Gibanje je glavna lastnost linije. Z linijo (črto) orišemo in izrišemo predmete in oblike. Lahko jo rišemo prostoročno ali tehnično (geotrikotnik)

Linije ločimo po :

- debelini : tanke ali debele
- obliki: ravne ali krive
- dolžini: kratke ali dolge

Črto s katero določamo obliko imenujemo oris ali kontura. Značilnost črte je enodimenzionalnost.

Lastnosti: nežna, krepka, elegantna...

Ravna črta izraža : strogost, resnost, ostrino

Kriva črta izraža : mehko, toploto, čustva...

S črto lahko nakažemo površino, sestavo ali strukturo predmeta. Površine je lahko gladka, bleščeča, hrapava, nebleščeča...

3. Svetlo- temno

Obstajajo razlike med svetlimi in temnimi predeli. Z mešanjem črne in bele barve dobimo različne odtenke in jih uredimo v svetlostno lestvico.

- Oblikovalnost stvari, globina in površina prostora

4. Površina

Oblika: Vsak prostor omejuje neka oblika. Oblike so omejene z zunanjimi mejami, zaznamo jih z gledanjem. Razlikovanje med figuro in ozadjem.

Ločimo: ostre, oglatem trde, mehke, okrogle, geometrijske, pravilne, nepravilne oblike...

Ploskev: vsak dvodimenzionalni prostor, omejen z linijo. Je lahko različne oblike ter njena površina lahko varira. Lahko ustvarjamo navidezno 3 dimenzijo.

5. Prostor

Izkusimo ga z zaznavanjem medsebojnih odnosov predmetov v njem. Globino prostora zaznavamo s pomočjo prostorskih ključev:

- *nagnjenost linij, ploskev, oblik*
- *velikost predmetov (večje je bližje)*
- *tekstura(bolj razločna: bliže)*
- *barva (čista, intenzivna barva : blizu)*
- *svetlost (svetleje je bliže)*
- *gostenje linij*
- *prekrivanje predmetov*

Prostor oblikujemo v 3 dimenzijah. Zgradimo ga z imaginacijo in uporabo iluzije (slika, risba). Je eden od načinov kjer misli in čustva dobijo oblike.

8. Barva

Sončna svetloba je zmes posameznih barvnih svetlob :Odkritje Isaaca Newtona v 17 st. Predmete vidimo pestro obarvane zato, ker spektralne barve vpijejo, ostale pa odbijajo.

Mešanje barv:

- **Aditivno** ali seštevalno mešanje: mešanice so vedno svetlejše od izhodiščnih barv. Komplementarne barve (rdeča- zelena) z mešanjem ustvarijo belo svetlobo. Pri mešanju vseh barvnih svetlob dobimo belo.
- **Subtraktivno** ali odštevalno mešanje: mešanje barvnih snovi, vsaka barvna snov vpije nekaj barvne svetlobe, zato so mešanice temnejše od izhodiščnih barv. Vpijanje barvne svetlobe.
- **Snovno mešanje:** barvni krog

Osnovne ali primarne barve:

- modra
- rumena
- rdeča

Če pravilno mešamo osnovne barve nastane temno siva oz . črna.

Sekundarne barve: so mešanice dvojnih primarnih

- rdeča + rumena : oranžna
- rdeča+ modra : viola
- modra+ rumena: zelena

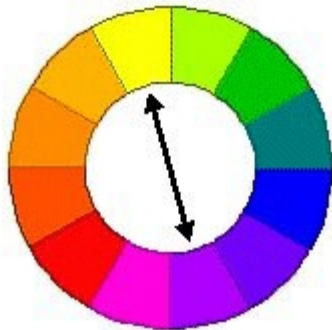
Če zmešamo tako nastalo sekundarno barvo s primarno barvo nastane siva.

Terciarne barve: Mešanice dveh sekundarnih ali dveh primarnih barv = rjava.

Pri likovnem oblikovanju uporabljamo barvne snovi, ne pa svetlobe.

Za prikaz telesnosti moramo barvi dodati belo ali črno(osvetljeni+ osenčeni deli). Barvi odvzamemo s tem pravo barvnost, barvno kvaliteto in sijaj. Če hočemo ohraniti čistost jo moramo uporabiti na ploskovit način. Prostor in telesnost lahko nakažemo tudi z barvo (ne z belo ali črno). Za osvetljene dele uporabljamo tople, za neosvetljene pa hladne barve.

Barvam lahko določimo: barvnost (polnost barve), nasičenost, svetlost (svetla ali temna barve, intenziteta). Komplementarne barve si v barvnem krogu stojijo nasproti

3. Barvna modelacija in barvna modulacija:

Barvna modelacija ali tonsko oblikovanje:

Če obliko pobarvamo ploskovno z eno barvo. Če želimo obliki dodati 3d vtis, jo na eni strani osvetlimo in na drugi potemnim.

Volumen telesa lahko ponazorimo šele s svetlimi toni neke barve na tistem delu telesa, ki je bližji svetlobnemu viru. S temnejšimi toni iste barve, ponazorimo del ki je bolj oddaljen.

3D predmeta lahko upodobimo, le če zaznamo v njej svetlobne oblike.

Tonska lestvica: eno barvo osenčimo ali svetlimo z belo in črno. Tako postane tonska. Pogoji je da je le ena sama barva.

S tonskim slikanjem nakažemo tudi globino slikanja nekega prostora. Barvo lahko svetlimo s svetlo barvo (rumeno) ali temnim z temno barvo (rjavo). Nad pestrostjo morajo prevladovati svetloba in tema.

Vsak predmet ima lastno in metano senco.

- **Lastna senca** (tista, ki jo predmet dela)
- **Metana senca**(tista ki je na predmetu)

Barvna modulacija ali kolorizem

Poseben način uporabe barv, ki upošteva barvni ton, imenujemo kolorizem. S pomočjo toplih in hladnih barv lahko naslikamo tridimenzionalne slike. Cilj barvne modulacije je da na sliki ohrani iluzijo prostora a barve ne umaže z belo ali črno. Rezultat so čiste in barvno intenzivne barve.

Dimenzije barv:

- **Barvnost:** kako se barve med seboj razlikujejo
- **Svetlost:** svetlostna stopnja: temno- svetlo zelena
- **Nasičenost:** čistost, polnost barve : močno, šibko rdeča

4. Abstrahiranje v risbi:

Abstraktna likovna umetnost:

- umetnost ki ne predstavlja predmetov, ki spreminja oblike, opazovanje realnosti v neodvisne likovne odnose tako, da niso povezani z realnim izvirom.
- Umetnost, ki ne predstavlja realnost predmeta in pojav, tudi nepredmetna umetnost.

Abstakcija:

- Splošno: odmišljanje dejavnosti s katero izpuščamo postransko, nebistveno. Obdržimo pa splošno, bistveno, nujno.
- Filozofsko: umska dejavnost, s katero ob občutkih in predstavah ustvarimo pojme. Pri tem odmislimo kar je na pojavih čutnega in skušamo posneti v pojem kar je umljivega.

5. Področja likovnega ustvarjanja (stroke likovne umetnosti):

- 1.) Arhitektura
- 2.) Umetna obrt
- 3.) Kiparstvo
- 4.) Slikarstvo
- 5.) Risanje
- 6.) Grafika
- 7.) Industrijsko oblikovanje
- 8.) Fotografija

1.) Arhitektura

Ukvarja se z oblikovanjem in urejanjem prostorov. Bistvena sestavina pri tem je notranji arhitekturni prostor (vsebinsko določen z namembnostjo). Arhitekturo razvrščamo na tri načine:

- po materialu in konstrukciji: lesena, kamnita, opečna, betonska, železna, skeletna gradnja..
- po namenu: utrdvena, cerkvena, javna, stanovanjska, industrijska.
- po slogu

Pri arhitekturi govorimo tudi o urbanizmu, ki se ukvarja z oblikovanjem mestnih skupnosti v smiselno urejeno celoto.

Temeljni elementi so: stavbe, trgi, ceste...

Krajinska arhitektura se ukvarja z načrtovanjem krajine in si prizadeva za oblikovanje skladnih in smiselnih celot, tako se da oblikovana narava (zemljišče, voda) in arhitekturne prvine (stavbe, mostovi) zlijejo v skladno celoto.

2.) Umetna obrt ali upravna umetnost

Je izraz ki označuje oblikovanje predmetov za vsakdanjo rabo. Nasprotje industrijskih izdelkov. Umetnostno obrtni izdelki so izdelani ročno ali strojno in o njih govorimo v povezavi z ljudsko umetnostjo (idrijska čipka).

Etnologija: kulturne značilnosti naroda

3.) Kiparstvo

Drugi izraz je tudi plastično oblikovanje. Ukvarja se z oblikovanjem volumna in prostora. Je stroka likovne umetnosti, ki se ukvarja z ustvarjanjem telesnih oblik iz različnih materialov . Razlikujemo ga glede na materialne tehnike:

- modeliranje: po glini, vosku
- klesanje
- rezbarjenje
- ulivanje
- sestavljanje različnih materialov: umetnih, naravnih

4.) Slikarstvo

Temelji na uporabi barvnih ploskev. Osnovni likovni element je barva. Glede ne podlage oz nosilce, govorimo o več vrstah slikarstva:

- stensko slikarstvo
- tabelno slikarstvo
- slikanje na platno
- knjižno slikarstvo : inicialke v srednjem veku

Poznamo različne tehnike slikarstva, ločimo jih po materialih:

- oljno slikarstvo
- kolaž
- akvarel

5.) Risanje

Osnovni likovni elementi so črte in točke. Poznamo različne materiale, tehnike in podlage (svila, karton, papir..). Od slikarstva se razlikuje po tem, da barva nima pomena ali ima drugoten pomen. V primerjavi s slikarstvom risba v preteklosti ni imela veljave dokončnega likovnega izdelka. Sodila je le v delovni postopek, pripravo slikarja ali kiparja... za večje likovno delo.

Tipične so vrste risbe- študije (preučevanje človekovega telesa).

Najpogostejše tehnike so:

- svinčnik
- oglje
- kreda
- pero

Razlikujejo se po ostrini, mehko, debelini. Risbo lahko tudi pobarvamo s kredo ali čopičem.

6. Obdobja v umetnosti:

Obdobje:	Trajanje:
Umetnost v prazgodovini	
- Stara kamena doba	40.000- 12.000 pr.K
- Srednja kamena doba	12.000- 3000 pr. K
- Mlajša kamena doba:	
V mezopotamiji	9000-6000 pr.K
V evropi:	4000- 2400 pr.K
Visoke kulture bližnjega in srednjega vzhoda	4000- 250 pr.K
Egipčanska umetnost	3000- 50 pr.K
Minojska in mikenska umetnost	2600-2000 pr.K
Grška umetnost:	3000-500 pr.K
Etruščanska umetnost	700 pr.K
Rimska umetnost	750- 300 pr.K
Starokrščanska umetnost	200-500
Bizantinska umetnost	330- 1453
Karolinška in otonska umetnost	750-1050
Romanika: kiparstvo in arhitektura	1050-1200
Gotika	1150-1500
Renesansa	1380-1600
Manierizem	1600
Barok	1600-1780
Klasicizem	1780-1835
Romantika	1790-1830
Realizem	1860-1900
Impresionizem	1860-1900
Ekspresionizem	1905+
Kubizem	1907+
Futurizem	1907+
Abstraktna umetnost	1910+
Nadrealizem	1915+
Pop art	1950+

7. Razlika med romaniko in renesanso

Romanika:

Od 11 do 13. st. Je obdobje v visokem srednjem veku. Govorimo o samostanski umetnosti. Začela se je v Franciji, Španiji. Potem je zajela še Italijo, Nemčijo in Anglijo. Zelo izrazit slog je v arhitekturi cerkvenega stavbarstva. Prisotne so bazilike, ob katere so prislonili enega ali dva zvonika. Romanska arhitektura se je zgledovala po Rimski arhitekturi. V kiparstvu prevladuje reliefna plastika.

Renesansa:

Razvije se v 14. st v Firencah. Iz tam se razširi v Francijo in druge predele Italije. V 16. st. se razširi v severno Evropo (čas protestantske reformacije). To obdobje zaznamuje prehod iz blagovnega v denarno gospodarstvo in preobrat iz fevdalne v kapitalistično družbo. Značilnost je individualizem in naturalizem. Prisoten je humanizem (duhovno gibanje).

Delimo na:

- quattrocento, zgodnja renesansa
- cinquecento, visoka renesansa
- manierizem , vodi k baroku

Znane osebe:

- Dante Alighieri
- Leonardo Da Vinci

Romaniki in Renesansi so skupne VERSKE VSEBINE.